

บทที่ 8

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษารื่อง “การวิเคราะห์ รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขตลก ของรายการตลกทางโทรทัศน์ และวิดีโอเทป” มุ่งที่จะค้นหาลักษณะขององค์ประกอบทั้งสามที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นรายการตลก โดยได้ตั้งข้อสมมติฐานว่า รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขตลกมีลักษณะที่หลากหลาย และในการแสดงได้มีการนำเอาลักษณะต่างๆ ขององค์ประกอบทั้งสามมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน

สรุปลักษณะรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขตลก ของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป

การศึกษาคั้งนี้พบว่า

1. รายการสามคนอลเวง ใช้รูปแบบของละครย่อยมากที่สุด และจำอวดน้อยที่สุด เสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมในสถาบันสื่อสารมวลชนมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการปกครอง ซึ่งสะท้อนค่านิยมของคนในเรื่อง ขาดระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว และรักความสนุกสนาน ตามลำดับ เสนอความตลกด้วยการเล่นตลกในเรื่องชีวิตประจำวันอย่างโดดเด่น โดยใช้วิธีการสร้างบุคลิกตัวละครด้วยท่าทาง, คำพูด และการล้อเลียนด้วยคำพูด
2. รายการยุทธการขยับเหงือก ใช้รูปแบบของละครย่อยและจำอวดในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน เสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมในสถาบันสื่อสารมวลชนมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันนันทนาการ และสถาบันครอบครัว ซึ่งสะท้อนค่านิยมของคนในสังคมเรื่อง รักความสนุกสนาน ขาดระเบียบวินัย ให้ความสำคัญแก่รูปภายนอก ตามลำดับ เสนอความตลกด้วยการเล่นตลกกับกลไกของชีวิตอย่างโดดเด่น โดยใช้วิธีการล้อเลียนด้วยคำพูด การสร้างบุคลิกตัวละครด้วยคำพูด ท่าทาง และการใช้ความงามทางภาษา
3. รายการขบวนการจี๊ด ใช้รูปแบบของละครย่อยและจำอวดในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน เสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมในสถาบันนันทนาการมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันสื่อสารมวลชน ซึ่งสะท้อนค่านิยมของคนในสังคมเรื่อง ขาดระเบียบวินัย การยกย่องเงินตรา เห็นแก่ตัว ตามลำดับ เสนอความตลกด้วยการเล่นตลกกับภาษาอย่างโดดเด่น โดยใช้การล้อเลียนด้วยคำพูด การสร้างบุคลิกตัวละครด้วยท่าทาง และการใช้ความงามทางภาษา
4. ช่วงไลฟ์โชว์ รายการทไวไลท์โชว์ ใช้รูปแบบของละครย่อยน้อย และจำอวดมาก เสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมในสถาบันนันทนาการมากที่สุด ซึ่งสะท้อนค่านิยมของคนในสังคมเรื่อง ขาดความอดทน ขาดระเบียบวินัย การยกย่องเงินตรา ตามลำดับ นำเสนอความตลกด้วยการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวันอย่างโดดเด่น โดยใช้วิธีการล้อเลียนด้วยคำพูด และการสร้างความสับสนในสถานการณ์ด้วยคำพูด

5. รายการตลกทางวิดีโอเทป ใช้รูปแบบของละครย่อๆที่สุด และจำอวดมากที่สุด เสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมในสถาบันนั้นหนาแน่นมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลในเรื่อง ลามก และเรื่องสังขาร สะท้อนค่านิยมของคนในสังคมเรื่อง เห็นแก่ตัว ขาดระเบียบวินัย ให้ความสำคัญแก่รูป ภายนอก ตามลำดับ นำเสนอความตลกด้วยการเล่นตลกกับความรู้สึก โดยใช้วิธีการล้อเลียนด้วยคำพูด การ สร้างบุคลิกด้วยคำพูด ความหยาบโลน และอาการโครมคราม

รูปแบบของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป มีการผสมผสานกันระหว่างจำอวดและละคร ย่อๆ ด้วยจำอวดคือการแสดงตลกของไทยที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมมาโดยตลอด ในขณะที่ละครย่อๆคือ รูปแบบการแสดงที่เหมาะสมสำหรับเงื่อนไขต่างๆ ของสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะเรื่องเวลา แต่ละรายการได้นำเอา ลักษณะที่เหมาะสมของรูปแบบการแสดงทั้งสองอย่างมารวมกันเข้าไว้อย่างลงตัว

เนื้อหาที่ปรากฏในรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป สะท้อนค่านิยมในเรื่อง ขาดระเบียบ วินัย เห็นแก่ตัว ให้ความสำคัญแก่รูปภายนอก รักความสนุกสนาน ฯลฯ ผ่านประเด็นทางสังคมในสถาบัน ต่างๆ ได้แก่ สถาบันนั้นหนาแน่น การสถาบันสื่อสารมวลชน สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว สถาบันการปก ครอง และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในเรื่องสังขารและเรื่องเพศ

การนำเสนอมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป เป็นการเล่นตลกกับเรื่องในชีวิต ประจำวัน การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต การเล่นตลกกับภาษา การเล่นตลกกับความรู้สึก และการเล่นตลกกับ สัมณูสำนึก โดยผ่านทางวิธีการล้อเลียนด้วยคำพูด การสร้างบุคลิกตัวละครด้วยคำพูด,ท่าทาง การใช้ความ งามทางภาษา การสร้างความสับสนในสถานการณ์ด้วยคำพูด ความหยาบโลน และอาการโครมคราม

องค์ประกอบในเรื่องของรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอมุขตลก ที่กล่าวมาพบว่ามี ความ หลากหลาย และในการแสดงก็ได้มีการนำเอาองค์ประกอบทั้งสามมาผสมผสานกันเข้าไว้อย่างลงตัว เพื่อกลุ่มผู้ชม เป้าหมายของตนเป็นสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8.1 สรุปลักษณะรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอชุดลก ของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป

	รูปแบบ	เนื้อหา	ค่านิยม	การนำเสนอชุดลก	วิธีการสร้างชุดลก
รายการสามคนอลเวง	ละครย่อยมากที่สุด จำอวดน้อยที่สุด	สถาบันสื่อสารมวลชน สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการปกครอง	ชาดระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว รักความสนุกสนาน	การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน	การสร้างบุคลิกด้วยท่าทาง, คำพูด การล้อเลียนเสียดสีด้วยคำพูด
รายการยุทธการขยับเหงือก	ละครย่อยผสมจำอวด	สถาบันสื่อสารมวลชน สถาบันนันทนาการ สถาบันครอบครัว	รักความสนุกสนาน ชาดระเบียบวินัย ให้ความสำคัญแก่รูปภายนอก	การเล่นตลกกับกลไกของชีวิต	การล้อเลียนเสียดสีด้วยคำพูด, การสร้างบุคลิกด้วยคำพูด, ท่าทาง, การใช้ความงามทางภาษา
รายการขบวนการจีเส็น	ละครย่อยผสมจำอวด	สถาบันนันทนาการ สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันสื่อสารมวลชน	ชาดระเบียบวินัย การยกย่องเงินตรา เห็นแก่ตัว	การเล่นตลกกับภาษา	การล้อเลียนเสียดสีด้วยคำพูด, การสร้างบุคลิกด้วยท่าทาง, การใช้ความงามทางภาษา
ช่วงไลฟ์โชว์ รายการทไวท์โชว์	จำอวดมาก ละครย่อยน้อย	สถาบันนันทนาการ	ขาดความอดทน ชาดระเบียบวินัย	การเล่นตลกกับเรื่องในชีวิตประจำวัน	การล้อเลียนเสียดสีด้วยคำพูด การสร้างสีสันด้วยคำพูด
รายการตลกทางวิดีโอเทป	จำอวดมากที่สุด ละครย่อยน้อยที่สุด	สถาบันนันทนาการ บุคคลเรื่องลามก บุคคลเรื่องสังขาร	เห็นแก่ตัว ชาดระเบียบวินัย ให้ความสำคัญแก่รูปภายนอก	การเล่นตลกกับความรู้อี๋	การล้อเลียนเสียดสีด้วยคำพูด, การสร้างบุคลิกด้วยคำพูด, ความหยาบโผน, อាកาโรคมครวม

บทอภิปราย

นับแต่อดีตที่ผ่านมา จำวอดถือว่าเป็นรูปแบบการแสดงตลกของไทยที่ยืนยง มั่นคงที่สุด ซึ่งแม้จะมีเสื่อมไปบ้างบางยุคบางสมัย แต่ก็กลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง และถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทว่าท้ายที่สุดแล้ว แก่นแท้แห่งการแสดงในรูปแบบนี้ก็ยังคงมีอยู่ และสืบทอดมาจนปัจจุบัน อีกทั้งยังมีที่ท้าวจะเฟื่องฟูยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จึงไม่แปลกที่จะกล่าวว่าคนไทยนิยมการแสดงตลกของไทย

จนเมื่อสื่อโทรทัศน์เกิดขึ้นมาพร้อมกับเงื่อนไขต่างๆ มากมาย ความพยายามในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสื่อมากที่สุดจึงต้องเกิดขึ้น แนนอนเพื่อกลุ่มผู้ชมเป้าหมายของตน ทั้งที่จำวอดแต่เดิมไม่มีการกำหนดกลุ่มผู้ชมเป้าหมายของตน เพราะเป็นการแสดงที่เกิดขึ้นตามวาระต่างๆ ที่มีผู้ดูเป็นเพียงกลุ่มบุคคลเท่านั้น แต่เมื่อมาปรากฏในสื่อที่มีผู้ชมเป็นกลุ่มมวลชนอันมีความหลากหลายกว่ามาก การกำหนดกลุ่มผู้ชมเป้าหมายของตนจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อสัมฤทธิ์ผลแห่งการสื่อสาร

กลุ่มผู้ชมเป้าหมายมีส่วนสำคัญยิ่งต่อจำวอดในสื่อ ถือเป็นเสมือนสิ่งที่จะกำหนดแนวทางการแสดงของตนให้เป็นไปในรูปแบบต่างๆ การตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชมเป้าหมายจึงเกิดขึ้น ทำให้ต้องมีการปรับเอาลักษณะเฉพาะที่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมมาผสมผสานกับรูปแบบการแสดงทางสื่อ อย่างการแสดงจำวอดแต่เดิมที่ไม่มีการกำหนดเวลาแน่นอนตายตัว ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสื่อโทรทัศน์ ที่ให้ความสำคัญของช่วงเวลาถึงขนาดนับเป็นวินาทีเลยทีเดียว ดังนั้นรายการตลกทางโทรทัศน์จึงต้องจัดแบ่งเป็นรายการเป็นช่วง เป็นชุดการแสดง เป็นตอน เพื่อความเหมาะสมในเงื่อนไขทางด้านเวลาของการออกอากาศและเงื่อนไขทางธุรกิจของสื่อโทรทัศน์ เมื่อเป็นเช่นนั้นเรื่องราวที่ใช้เล่นจึงไม่สามารถที่จะเล่นลอยดอกอย่างเดิมได้ รูปแบบที่เป็นละครที่ถูกนำมาใช้ทดแทนสิ่งนี้

ละครมีแบบแผนของการดำเนินเรื่องที่ชัดเจน มีความยาว มักเป็นที่ชื่นชอบของผู้หญิงโดยทั่วไป จำวอดนำเอาเงื่อนไขบางอย่างของละครมาปรับเข้ากับตนเพื่อความเหมาะสมสำหรับการแสดงตลกก่อให้เกิดเป็นรูปลักษณะที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นละครย่อย ด้วยเหตุที่มีความสั้นกว่าในเรื่องราวและเป็นลักษณะจบในตอน

และด้วยวัยที่เคร่งเครียดกับแบบแผนการดำรงชีวิต การแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราวจึงจะถูกเลือกจากกลุ่มผู้ชมกลุ่มนี้ และการแสดงที่เป็นเรื่องเป็นราวคงไม่อาจเกิดขึ้นโดยลำพังได้หากปราศจากบทโทรทัศน์ ดังนั้นบทโทรทัศน์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์จึงถูกนำมาใช้ในการนี้แทนที่การใช้ปฏิภาณอย่างจำวอด อีกทั้งวัยนี้ไม่ใช่วัยที่ใส่ใจกับการแสดงบนเวทีเท่าไรนัก เพราะถือว่าเป็นเรื่องของคนวัยรุ่น เรื่องราวในรายการสามคนอลเวงจึงไม่มีการสร้างฉากที่เป็นเวที แต่เป็นฉากแบบละครโทรทัศน์แนวสมจริง

รายการยุทธการขยับเหงือกที่มีกลุ่มผู้ชมเป้าหมายเป็นวัยรุ่นหนุ่มสาว มีความร่อนแรงอยู่ในวัยย่อมไม่ให้ความสนใจกับเรื่องราวที่ต่อเนื่องแบบละครอย่างแนนอน จึงก่อให้เกิดมีช่วงต่างๆ ขึ้น เพื่อหลบหลีกความยึดติดในการดำเนินเรื่อง ลักษณะการแสดงบนเวทีช่วยตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นในเรื่องการแสดงออกและการมีส่วนร่วม กลุ่มผู้แสดงที่เป็นเหล่าเสนาให้ความรู้สึกเป็นพวกพ้องสอดคล้องกับวัยต้องการเพื่อนอย่างวัยรุ่น

อิสระในความคิดของวัยรุ่นทำให้เกิดการตอบสนองกับพวกตนในรูปแบบของการแสดงแบบไม่มีบท ที่ให้ความสด จับใจสำหรับการแสดง แต่ ณ เวลานั้นที่เหล่าเสนาเป็นแค่ผู้แสดงไม่ใช่ตลกอาชีพ การฟังพาทจึงเกิดขึ้น รูปแบบการหักหลังและเอาคืนที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของรายการเป็นเสมือนการแก่งัดกันที่พวกวัยรุ่นนิยมกระทำกันอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้วัยรุ่นเป็นวัยรุ่นรักสวยรักงาม การพูดถึงเรื่องสังขารของแต่ละคนจึงเรียกความสนใจได้ในระดับหนึ่ง แต่ด้วยความที่เหล่าเสนาไม่ใช่นักแสดงตลกอย่างจำพวก ที่ขายรูปลักษณ์ของตนเพื่อความสนุกสนานได้ ความลင့်ตัวที่เกิดจึงปรากฏเพียงแค่การพูดถึงรูปพรรณสัณฐานในเรื่องวัยเสียมากกว่า

รายการขบวนการจีเส็น มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวบ้าน ชนชั้นล่างทั่วไป การศึกษาไม่สูงมาก มีความคุ้นเคยกับรูปแบบละครโทรทัศน์อย่างสนิทแนบแน่น หลากๆ ชุดการแสดงจึงมีลักษณะที่เป็นละครเกิดขึ้น มีความต่อเนื่องของเรื่องราวชวนใครติดตาม อีกทั้งยังเป็นเรื่องราวที่ง่ายแก่การติดตามไม่ก่อให้เกิดความสงสัยในแบบแผนการดำเนินเรื่องเท่าไรนัก นอกจากนี้ละครเป็นรูปแบบการแสดงที่ฟังพาทเป็นสำคัญ แต่เมื่อมาเป็นละครตลกที่มีผู้แสดงเป็นตลกโดยอาชีพแล้ว ซึ่งคุ้นเคยกับการแสดงโดยไม่มีบทใช้ปฏิภาณเพียงอย่างเดียว บทโทรทัศน์รายการขบวนการจีเส็นจึงถูกทิ้งไป เหลือไว้เพียงแค่คำแนะนำสำหรับการแสดงเท่านั้น

ชาวบ้านชนชั้นล่างที่ถือเป็นกลุ่มผู้ชมเป้าหมายของรายการนี้ มีลักษณะที่สอดคล้องกับผู้แสดงอย่างหนึ่ง ปรากฏออกมาเป็นเรื่องราวที่เล่นกับสังขารของผู้แสดงเสมอ ผู้แสดงเล่นกับสังขารของผู้แสดงด้วยกันประหนึ่งเป็นการยกย่องถึงจุดรวมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงและผู้ชมได้เป็นอย่างดี ที่มักถูกตัดสินคุณค่าของชีวิตจากเพียงรูปร่างภายนอกที่สัมผัสเท่านั้น

ช่วงไลฟ์โชว์ รายการทไวไลท์โชว์ มีกลุ่มผู้ชมเป้าหมายเป็นครอบครัวชนชั้นกลาง ที่มีเวลาพักผ่อนอยู่บ้านวันอาทิตย์ ที่มีความสนใจในเรื่องราวที่หลากหลาย ช่วงต่างๆ ของรายการทไวไลท์โชว์จึงเกิดขึ้น ช่วงไลฟ์โชว์เป็นช่วงเวลาสั้นๆ ก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงสำคัญของรายการ การแสดงที่จะค้นเวลาไม่ให้ผู้ชมของตนเปลี่ยนช่องไปนั้นจะต้องเรียกความสนใจได้พอสมควร และในช่วงเวลาที่เกิดเป็นการแสดงตลกในรายการทไวไลท์โชว์นั้น การแสดงตลกยังเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้ชมได้มากพอสมควร ไม่มากเท่ากับปัจจุบันนี้ และด้วยเหตุที่เป็นการแสดงจากตลกคาเฟ่ด้วยแล้วยิ่งเรียกเสียงฮาได้อย่างแน่นอน รูปแบบที่เป็นการแสดงตลกตามคาเฟ่จึงเกิดขึ้นในช่วงนี้

เวลาที่มีอยู่นั้นไม่เอื้อต่อการแสดงที่เป็นละครเท่าไร เพราะละครต้องอาศัยความยาวและความต่อเนื่องของผู้แสดงที่เล่น แต่เมื่อละครตลกที่มาเล่นในช่วงไลฟ์โชว์นี้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน จึงเป็นไปได้ที่จะเกิดละครขึ้น ทางออกสำหรับคณะที่ต้องการแสดงเป็นเรื่องจึงปรากฏเป็นรูปของละครย่อยที่มักจะเล่นเป็นเรื่องจบในตอนเท่านั้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการแสดงตลกมักจะเล่นกับวิธีการนำเสนอที่เป็นเพลงเพราะว่าสะดวกทั้งผู้เล่นที่จะเล่นในเวลาจำกัด และสะดวกสำหรับผู้ชมเพราะมีความคุ้นเคยกับเพลงที่เล่นในระดับหนึ่ง และเมื่อข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่ไม่สามารถทำเป็นละครตอนต่อได้ หนทางที่เหลือยังส่งผลให้ลักษณะการแสดงของจำพวกเป็นที่ปรากฏอย่างมากสำหรับช่วงไลฟ์โชว์

รายการตลกทางวิดีโอเทป ที่บันทึกจากสถานเริงรมย์ต่างๆ และห้างสรรพสินค้า มีกลุ่มผู้ชมเป้าหมายที่เป็นผู้ชายวัยกลางคนทั่วไป และอาจมุ่งหวังความต้องการทางเพศเป็นเบื้องลึกสำหรับผู้ชมที่อยู่ในสถานเริงรมย์ ผู้ชมวัยนี้ต้องการหลีกเลี่ยงความเคร่งเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มาหาความสุขสบายที่ไร้ระเบียบไร้ข้อจำกัดต่างๆ ส่งผลให้การแสดงตลกที่เกิดขึ้นไร้ทิศทางที่แน่นอน อะไรก็ได้ที่สามารถสร้างเสียงหัวเราะได้ เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ณ ที่แห่งนี้ เมื่อนั้นปฏิภาณของผู้เล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้อง มี ขณะที่แบบแผนอย่างละครไม่ค่อยเกิดขึ้น ปรากฏเป็นแค่ละครย่อยที่ไม่ยึดถือเท่านั้น

ในบรรยากาศตามสถานเริงรมย์ หรือห้างสรรพสินค้านั้น มีจุดสนใจต่างๆ มากมาย การดึงดูดความสนใจกับผู้ที่มาเกี่ยวข้องจึงปรากฏเป็นรูปแบบการแสดงที่เกิดขึ้นบนเวที และเมื่ออิสระของผู้แสดงที่จะเล่นอะไรก็ได้ให้ซ้ำ จึงไม่ต้องทำให้เกิดการปรับตัวเท่ากับรายการตลกทางโทรทัศน์เท่าไรนัก เพราะเงื่อนไขที่หลวมกว่านี้เอง รายการตลกทางวิดีโอเทปจึงยังคงความเป็นจำพวกไวได้มากที่สุด ด้วยถือว่าเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นและได้รับความนิยมอย่างแท้จริง

และจากเนื้อหาที่นำเสนอผ่านการแสดงตลกในรายการต่างๆ ทำให้ทราบว่าในสังคมไทยประเพณีที่ถูกพูดถึงมักจะเป็นเรื่องในแวดวงบันเทิงทั้งที่เป็นสถาบันสื่อสารมวลชน และสถาบันนันทนาการ เพราะปลอดภัยแก่ทั้งผู้แสดงและผู้ชมที่จะสนุกสนานกับเรื่องดังกล่าว อันเนื่องมาจากการควบคุมที่เข้มงวดของสื่อ การให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคมที่เป็นเรื่องบันเทิงนี้ หากมองโดยผิวเผินแล้วอาจพิจารณาว่า สังคมทุกวันนี้เต็มไปด้วยภาวะแห่งความเครียด ซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ตลกได้ทำหน้าที่ที่ผ่อนคลายความตึงเครียดที่มีอยู่ ปรากฏเป็นเรื่องขำขันต่างๆ มากมาย

แต่ถ้าพิจารณาในอีกมุมมองแล้ว ตลกคือการสะท้อนภาพของสังคมที่ขาดหรือเกินไปกว่าปกติ แน่นอนภาพความสนุกสนานที่เกิดขึ้นกับการแสดงตลกด้วยเรื่องราวของวงการบันเทิง คงไม่ได้บอกวา ประเด็นดังกล่าวมีอยู่น้อยเกินไปในสังคม กลับจะมากเกินไปเสียด้วยซ้ำ ดังที่ปรากฏเป็นรูปแบบรายการต่างๆ ทางสถานีโทรทัศน์ในปัจจุบัน ซึ่งกับเรื่องนี้ตลกได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมที่ไม่เป็นปกติได้อย่างสมบูรณ์

แต่ก็มีเนื้อหาบางอย่างที่เกิดขึ้นในการแสดงตลก อันเนื่องมาจากภาวะที่ถูกกดโดยสังคม คือเรื่องลามก ตลกทำหน้าที่ปลดปล่อยพันธนาการแห่งเรื่องดังกล่าว ด้วยการทำให้เรื่องลามกเป็นเรื่องที่สนุกสนานมากกว่าเรื่องที่น่าอาย ในคราวเดียวกันเรื่องลามกที่ตลกเล่นยังเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้เป็นอย่างดี อย่างที่ปรากฏในรายการตลกทางวิดีโอเทป แต่ทั้งนี้เรื่องลามกก็ไม่สามารถเล่นเป็นอิสระได้ทีเดียว โดยเฉพาะในสื่อโทรทัศน์ ที่มีผู้ชมมวลชนเป็นผู้รองรับ หากใช้ผู้ชายที่แสวงหาความต้องการทางเพศอย่างในสถานเริงรมย์ไม่ แต่ทั้งนี้ตลกก็ทำหน้าที่ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายของตนได้เป็นอย่างดี

การระบายความอัดอั้นที่เก็บกดอยู่ในสังคมอย่างหนึ่ง ปรากฏขึ้นเมื่อมีการนำประเด็นทางสังคมที่วาดด้วยสถาบันการปกครองมาเล่นให้เป็นที่สนุกสนาน แม้จะหมิ่นเหม่ต่อความผิดตามกฎหมายก็ตาม อาจเป็นเพราะคนในสังคมต่างเห็นว่าเรื่องตลกเป็นเพียงแค การสร้างความสนุกสนานไปวันๆ เท่านั้น ไม่มีแก่นสารอะไรให้เป็นที่รับรู้อย่างจริงจัง ทั้งที่จริงๆ แล้วตลกเล่นทำหน้าที่ดีแม้ วิพากษ์วิจารณ์สังคม เพื่อสิ่งที่ดีขึ้นได้อย่างรุนแรง

แรงไม่น้อยไปกว่าการวิพากษ์ในรูปแบบอื่น แต่ว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะของตลกที่มุ่งสร้างเสียงหัวเราะเป็นสำคัญ ทำให้ผู้ถูกวิพากษ์มองข้ามไป

แต่กระนั้นผู้มีอำนาจก็ไม่ปล่อยให้ตลกใช้ความสนุกสนานเป็นสิ่งลวงตาในการวิพากษ์สังคม เพราะกฎหมายหลายฉบับนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กำหนดเงื่อนไขต่างๆ ในการแสดงที่มุ่งสร้างความบันเทิงเป็นสำคัญ พร้อมกับให้อำนาจเจ้าพนักงานในการพิจารณาตรวจคุณสมบัติก่อนออกอากาศทุกครั้งเสมอ และมักจะพบอยู่เสมอว่ามีการดูเสียงคำหรือข้อความบางตอนออกไป เพื่อความเหมาะสมในการออกอากาศ ทั้งที่จริงๆ แล้ว คำบางคำก็ไม่น่าที่อยู่ในภาวะเช่นนั้น หรือเพียงแค่อัชชันการเมืองที่ถูกนำมาเป็นคำเรียกก็ถูกดูเสียงเช่นกัน สภาวะดังกล่าวสะท้อนภาพสังคมที่วิตรอนสิทธิประชาชนได้อย่างไม่ต้องสงสัย

เนื้อหาในอีกประเด็นหนึ่งที่มีเล่นกันในตลก คือ เรื่องสังขาร โดยได้รับการสะท้อนออกมาจากพื้นฐานความคิดที่ว่า คนเราจะหัวเราะกับสภาพที่ต่างไปจากปกติของมนุษย์อย่างไม่มีเหตุผล จนเมื่อตระหนักอย่างถ่องแท้แล้วจึงจะพบว่า การหัวเราะกับสังขารนั้นเป็นการให้ความสำคัญกับรูปร่างภายนอกมากกว่าสภาพจิตใจของบุคคล ในทางกลับกันไม่เคยปรากฏว่ามีการหัวเราะบุคคลที่มีรูปร่างสวย แต่กลับกลายเป็นการชื่นชมเสียมากกว่า ทั้งที่ในสภาพชีวิตจริงมนุษย์เรามีรูปตามกำหนดแห่งธรรมชาติ ความสวย ความงาม ความขี้เหร่ ความอัปลักษณ์ ฯลฯ เป็นภาวะที่ถูกกำหนดขึ้นภายหลังเพื่อสร้างชนชั้นขึ้นในสังคม มองในมุมต่าง การหัวเราะกับสังขารของมนุษย์เสมือนหนึ่งการกระตุ้นเตือนให้ผู้หัวเราะได้รู้จักการมองตนเอง ซึ่งเป็นปรัชญาพื้นฐานของศาสนาพุทธที่แฝงมากับการเล่นตลกของไทยก้นบึ้งแห่งความนึกคิดในเรื่องสังขารของมนุษย์จึงถูกตีแผ่ด้วยเรื่องราวของตลกจนกลายเป็นลักษณะจำเพาะของตลกไป

สังคมกำหนดให้พฤติกรรมเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับเรื่องของสังขาร พฤติกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดคุณค่าของความเป็นบุคคลได้ในเชิงอุดมคติ แต่ในความเป็นจริงแล้วการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม อาจแฝงไว้ด้วยความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของบุคคลผู้นั้น ที่คนรอบข้างไม่อาจล่วงรู้ได้ และยิ่งสังคมให้สิทธิแก่ผู้มีอำนาจในการกำหนดพฤติกรรม ตลกจึงยอมตกเป็นเป้าแห่งพฤติกรรมที่ถือเป็นข้อบกพร่องของมนุษย์ในการสะท้อนให้เห็นภาพว่า คนเรามีทั้งดีและเลวปะปนกันไป ควรพิจารณากันให้รอบด้านก่อนที่จะตัดสินคุณค่า

เนื้อหาบางอย่างที่มีความละเอียดอ่อนสำหรับผู้ชมมวลชนก็ไม่ใช่ที่ปรากฏเท่าไรนักในการแสดงตลกทางโทรทัศน์ แต่พบได้ในการแสดงจำพวก เช่น เรื่องชาติพันธุ์ที่เป็นเรื่องของกลุ่มเขากลุ่มเราที่แฝงเรื่องของชนชั้นทางสังคมไว้ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคนั้นสะท้อนให้เห็นว่า สังคมมีการแบ่งชนชั้น ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้แบ่งอย่างหนึ่งคือ ความต่างทางชาติพันธุ์ ดังที่เคยได้ยินกันอย่างคุ้นหูว่า ชาติที่เจริญแล้วจะถูกชาติที่ด้อยพัฒนา กว่า หรือแม้แต่ในชาติเดียวกันก็เป็นเรื่องปกติที่คนในเมืองมักจะดูถูกคนชนบท ทั้งที่เกณฑ์กำหนดความเจริญนั้นเป็นการกำหนดขึ้นของผู้มีอำนาจ เพื่อที่จะใช้กดขี่บุคคลอื่นให้อยู่ใต้อาณัติตน

จากเรื่องราวทั้งหมดที่กล่าวมา ทำให้เข้าใจถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนตัวเองของการแสดงตลกเพื่อที่จะให้เข้ากับสื่อ ซึ่งถือเป็นความพยายามที่จะอยู่รอดในสังคมของวัฒนธรรมตลก ดังที่รายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทปเป็นอยู่และเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนจวบจนปัจจุบัน

ขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการสร้างมุขตลกของรายการตลกทางโทรทัศน์และวิดีโอเทป” ถือเป็นงานเริ่มต้นสำหรับการศึกษาวรรณกรรมการแสดงตลกทางสื่อโทรทัศน์ เพราะก่อนหน้านี้ยังไม่เคยมีการศึกษารายการตลกทางโทรทัศน์อย่างเป็นทางการมาก่อน การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเพียงแค่การสร้างพื้นฐานทางวิชาการแขนงดังกล่าวให้แก่ผู้สนใจที่จะศึกษาต่อไป ในมุมมองที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

1. พัฒนาการของการแสดงตลก ศึกษาประวัติศาสตร์โดยรวม เพื่อที่จะเข้าใจถึงวัฒนธรรมการแสดงตลกได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น
2. ชีวิตประวัติของศิลปินตลกแต่ละท่าน แต่ละคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปินจำพวกที่กำลังจะสูญหายไป เพื่อเป็นการยกฐานะของคนในวงการให้เป็นที่รู้จักกันดีมากยิ่งขึ้น
3. คณะตลกที่ไม่ได้แสดงผ่านสื่อ เพื่อที่จะเข้าใจถึงกระบวนการยกระดับตนเองของบรรดาคณะตลก
4. ผู้หญิงในคณะตลก เพื่อที่จะทราบบทบาทของผู้หญิงในคณะตลกกว่าอยู่ในฐานะอะไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย